

Mezey András

A nagyváradai Mezei család krónikája 1806 és 1918 között

Első Mezei Mihály és felesége, Török Klára, valamint gyermekeik

1806. június 16-án szépapám, Mezei Mihály átvette a Debreceni Református Kollégium által kiadott színjeles – classis prima – érettségi bizonyítványt. Szíve telve volt a 18 éves fiatalember felhőtlen vidámságával és optimizmusával, és nagyratörő tervekkel. Osztyáltársától és legjobb barátjától, a nagyváradai Beöthy Jancsától megtudta, hogy meghalt a váradai Fekete Sas fogadó bérlője, Auspitz Ervin, és így a tulajdonos új bérlőt keres.

Pár hete halt meg hősünk édesapja, az idősebb Mezei Mihály korcsmáros, és 500 rénus ezüstöt örökölt utána. Az örökséggel apja nyomdokain akart haladni, vendéglőt, kocsmát vagy kávéházat akart nyitni. A hír kapóra jött, elhatározta, amint lehet, elutazik Váradra, és megérdeklődni, hogy mi a helyzet.

Vidáman sétált Jancsival a kollégium szigorú és puritán épületétől a nagytemplom hatalmas tömbje mellett a széles Piac utcára, és beültek a Bika fogadóba egy kakaspörköltre. Érmelléki piros bakatort ittak hozzá. Nem volt kedvük az egyhangú, sivár „kollégyo-

mi” koszthoz, a jó bizonyítvány örömeire kirúgtak a hámból.

Bokáig érő fekete, kapcsos dolmányt viseltek övvel, melyet fekete posztószűr – tóga – fedett magyaros gombdíszítéssel. Mindehhez háromszögletű német sapka, a „csókaorrú” és hosszú szárú bőrcsizma társult.

Ebéd után rágyújtottak hosszúszerű pipáikra.

Egymás után szállingóztak be az újabb és újabb tógás kollégiumi diákok, és a hosszú gyalult fa asztalok körül az egyre vidámabb társaság borozott, pipázott és jókedvűen énekelt.

Miska késő este ért haza, és elmesélte édesanyjának a váradai híreket és tervét a kocsmabérlésre. Anyja nagyon meglepődött, meg volt győződve róla, hogy fia további jogi tanulmányokat fog folytatni a kollégium akadémiai tagozatán és jurátusként fogja keresni a kenyerét. El is sírta magát, hogy legidősebb gyermeke elhagyja a családot. Miska vigasztalta az anyját, Várad nem a világ vége, itt van közel, majd sűrűn hazajár.

A következő napok az ügyek elrendezésével teltek, majd Beöthy Jancsival együtt felültek egy postai gyorskocsira – delizsánszra – és irány Várad! Nem

volt kedvük az olcsóbb, de sokkal lassabb és kényelmetlenebb szekérrel utazni, reményekkel tele siettek Szent László városába.

Miska még sosem járt Váradon, tártott szájjal nézte a falusias Debrecenhez képest szinte nagyvárosias települést. Először is a poros Debrecen után itt a Sebes-Körös szeli ketté a várost, és a település határában kezdődnek a váradi dombok, a Bihar hegység előőrsei. Ez már nem az Alföld, ez a Partium, Magyarország Erdélyhez kapcsolt része, ide is tartozik egy kicsit, meg oda is. Tulajdonképpen Erdély kapuja.

***

Várad Szent László városa, az ő ideje óta az ország tíz ősi püspöksége egyike a székhelye, ide temették őt magát és Luxemburgi Zsigmondot, a két lovagkirályt. Itt látható a sok csatát és török ostromot megért olaszbástyás vár, benne a helyőrségi templommal.

Debrecen szinte teljesen református, Nagyváradon viszont öt vallást gyakorolnak a hívek: római katolikust, reformátust, görögkatolikust, ortodoxot és Mózes hitét. Itt keletkezett 13. századi becses nyelvemlékünk, a Váradi regestrum és Rogerius Siralmas éneke a tatárdúlásról, a város pusztulásáról. 1390-ben a királyi pár, Zsigmond és Mária jelenlétében állították fel Szent László király aranyozott lovasszobrát a székesegyház elé, amelyet a Kolozsvári testvérek készítettek. Itt volt püspök Vitéz János (ő maga sosem használta a később ráaggatott Vitéz jelzőt), innen kapott kanonoki jövedelmet unokaöccse, Janus Pannonius, itt volt várkapitány és bihari főispán Rhédey Ferenc és itt született Károlyi Katától a fia, ifjabb Ferenc, aki erdélyi fejedelem

lett 1657-ben, igaz, csak két hónapra. Korábban, 1474-ben Ali szendrői bég serege fosztotta ki a várost, de a várat bevenni nem tudta. 1514-ben Dózsa parasztserege hiába ostromolta. 1660-ban foglalta el a török, és harminckét év múlva, 1692-ben szabadult fel az oszmán járom alól. A 18. században a romjaiból épült újjá Nagyvárad, de akkor még nem is hívták így. A későbbi Nagyvárad négy városból áll: Újváros, Váralja, Olaszi és Velence. Ez utóbbi kettőt a középkorban vallon telepesek – hospesek – lakták. Csodás a barokk katolikus székesegyház, és mellette a püspöki palota, a közelben a Kanonoksor. A Kispiacon áll a Szent László plébániatemplom, az ortodox „holdas” templom, a görögkatolikus székesegyház, távolabb a Rhédey-palota.

***

Miska hamar megegyezett a Fekete Sas tulajdonosával, Sztupa Mihállyal, lefizette a kauciót és egyhavi bérleti díjat.

Nekilátott a fogadó felújításának. Még a következő évben emeletet húzott az addig földszintes épületre, és renoválta, kifestette azt. A fogadó épületében volt az újvárosi városháza is. Ő a szálló mellett éttermet, sörházat és kávéházat hozott létre. Elfogyott minden pénze, kölcsön kellett kérjen az anyjától és a testvéreitől, de aztán egyre jobban ment az üzlet, hamar tudott törleszteni, sőt vett egy telket a fogadóval szemben, a Körös partján, a Sas utca 3. szám alatt, közvetlenül a Kispiacon sarkán, a Körös-híd mellett, és arra épített egy földszintes házat. Odaköltözött, addig a fogadó egyik szobájában húzta meg magát.

Volt a szállóban egy nagyterem is, abban a szezonban sok bált tartottak, és alkalmanként színdarabokat adtak elő vándortársulatok.

Egyre jobban ismert és elismert tagja lett Várad közönségének fiatal kora ellenére.

Meghívást kapott egy lakodalomra a közeli Poklostelek községbe. Ott megtetszett neki egy fiatal lány, Török Klára. Megismerkedtek, táncoltak is. Ezután többször kikocsizott a városból a faluba, állandó vendég lett a Török háznál. A református Török család nem volt nemesi család, de jómódúak voltak, szép nagy birtokuk és házuk is volt.

1808 februárjában tartották az esküvőt a váradolaszi református templomban. A lakodalomra a Fekete Sas báltermében került sor a Mezei, valamint a Török család és sok-sok meghívott részvételével.

Az ifjú pár a Körös-parti Mezei házban rendezkedett be. Volt egy kút a ház udvarán, nagymosást is lehetett rendezni. A ház hátsó részén volt egy kis kapu, azon keresztül le lehetett sétálni a folyópartra, és gyönyörködni a sebes sodrású Körösben, mely hozta Erdély üzenetét, és vitte tovább az Alföldre, egyenesen a Tiszának. Évek múlva itt horgásztak a Mezei fiúk.

Miska rengeteget dolgozott a fogadó, az étterem, a söröző és a kávéház körül. Bort, sört, kávé, húst, kenyeret, zöldséget kellett beszereznie, ágyneműt mosatni, vasaltatni, a szakácsokat, pincéreket, szobalányokat irányítani. Estéknént, zárás után, a barátival ferblizett a sörözőben, megittak néhány pohár sört is. A fiatalasszony vezette a háztartást, főzött, mosott, takarított, bevásárolt a cselédek segítségével.

És egy év múlva megérkezett az első kis jövevény, Mária, őt követte Margit, majd jött Ágnes. És jöttek még sorban egymás után, de majdnem annyian el is mentek, ahányan jöttek. Aratott a tuberkulózis. Sokszor borult gyászlepel a Mezei-házra. Sok kicsi emberkét kellett kikísérni a temetőbe.

De közben az üzlet jól ment. Miska egyre vagyonosabb lett. Vásárolt a város határában, a dombokon egy nagy területnyi szőlőt.

És jöttek a fiúk is: 1819-ben a legifjabb Miska – apját ettől kezdve már idősebb Mihálynak hívták –, 1820-ban Lajos és végül 1835-ben az utolsó gyermek, Károly.

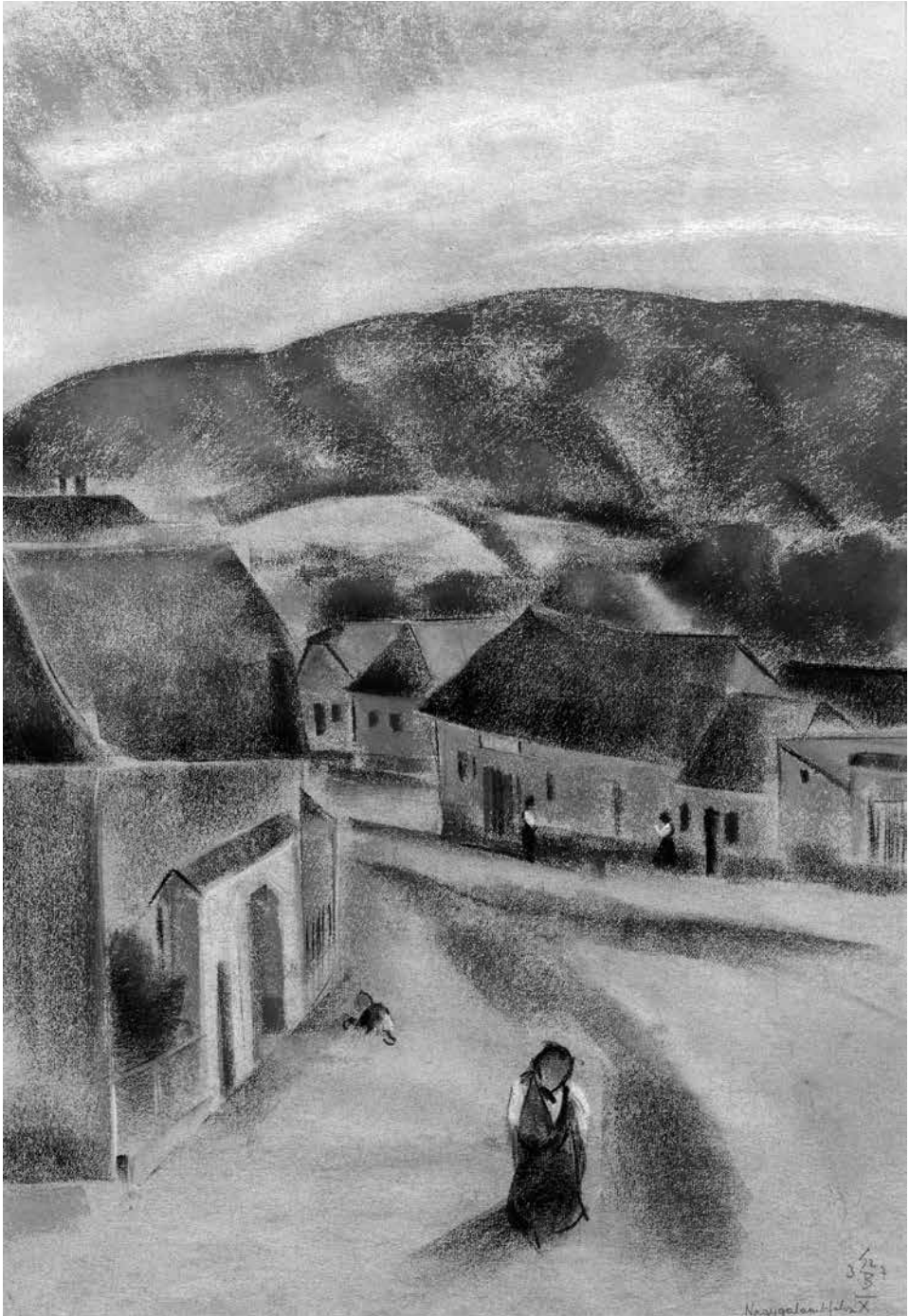
Tizenhat gyermekből csak hat érte meg a felnőttkort.

1829-ben nagy tragédia érte a családot, a kispiaci tűzvészben leégett a fogadó. Minden félretett pénzt, vagyonát fölemésztette az újjáépítés, de annál gyönyörűbb pompájában nyílt meg újra a város immár első számú vendéglátóhelye.

Közben felnöttek a gyerekek. Véget ért az örökös gyerekzsivaj a Mezei-ház udvarán és a Körös zombékos partján. A fiúk elindultak az élet sokszor rögzös útján terveiket megvalósítani, a lányokat pedig férjhez adták a szülők. Az egyébként polgári származású Mezei család megbecsültségét mi sem mutatja jobban, minthogy valamennyi gyermeknek nemesi származású párja akadt.

***

I. Mezei Mihályról csak egy pár sor írás maradt fent, valamint róla és feleségéről egy-egy olajfestmény és fénykép. Nagyváradon halt meg 1863. november 28-án szívszélhűdésben. Ő

Nagyalambfalva, 1937

még pontos i-vel írta a nevét, gyermekei már a nemesi ipszilonnal.

Felesége, mint sok lány akkoriban, nem járt iskolába, írástudatlan volt, csak egy keresztet írt alá a neve helyett egy szerződésre. 1882. november 21-én halt meg Nagyváradon, 94 évesen, végelgyengülésben. Mind a 16 gyermekét eltemette még életében.

I. Mezei Mihály gyermekei

Mária csokalyi Fényes Ignácz föld-birtokoshoz ment férjhez, kitől három gyermeke született: Ágnes, Béla és Jenő, ez utóbbi huszár alezredes lett. Fényes Ignáznak rokona volt Fényes Elek, a híres statisztikus.

Margit férje ippai és érkeserői Fráter László ügyvéd volt. Ebből a családból származott Madách Imre felesége, Fráter Erzsébet. Az ippai, érkeserői és bélmezei Fráter család törzsökös ősi magyar család, mely a honfoglalás kori 108 nemzetség egyikéből, a Dobra nemzetségből származik.

Ágnes posztupici Kosztka János érmihályfalvi gyógyszerészhez ment feleségül. Ezen Kosztka család tagja volt Csontváry Kosztka Tivadar festőművész.

I. Mezey Mihály fia, Mezey Lajos festőművész, fotográfus 1820-ban született Váradon. Vándorfestőként indult a pályája, majd szülővárosában telepedett le, és ott élt és dolgozott 1880-ben bekövetkezett haláláig. Festett portrékat, szentképeket, oltárképeket, tájképeket, csendéleteket, életképeket. Ő volt Szinyei Merse Pál első mestere.

1864-ben fényképészeti műtermet nyitott, így ő az első magyar fotográfusok egyike.

Műveit köz- és magángyűjteményekben őrzik.

Mezei Károly – „halál Velencében”

Ő volt a legkisebb gyermek, a család Benjámija. 1835-ben született. Mindenki szerette, imádta, apja, anyja, nővérei bátyjai. A széltől is óvták. Rá is fért. Vézna, beteges gyermek volt. Testvérei jóval idősebbek voltak nála, egyedül játszott az udvaron, a kerekeskút mellett ólomkatonáival, és ott hintázott falován csákójával és farkdjával, vagy a Körösben pecázott, és gyakran egy szakajtó csíkot fogott a sekély vízben.

Betegségei és gyengesége miatt nem járt iskolába, házitanítót fogadtak mellé. Tanulmányai befejezése után orvostanhallgató, majd kereskedőgyakornok lett.

1856-ban tüdőbaját gyógyíttatni előbb Bécsbe, majd Velencébe utazott. Bécsből írja Lajos bátyjának: „Köszönöm a 2 pengőt, ha egészséges lettem volna, a Lajosokért nagyot ittam volna, de így nem tettem azt, hanem vettem rajta egy képet, még pedig amit te festél Miskának is, Gauermann-tól, a *Két sas a szarvasnál*, egész csinos litograph. Az Esterházy képtár zárva van, s marad vagy hat hónapig. A Kunstverein is zárva volt, a múlt napokban egyikbe sem mehettem.”

1857. március 8-án Velencéből kéri Lajos bátyját: „Ha rábírhatsz Édesatyámat, kérlek, nagyon szépen, küldjél pénzt, hogy Maylandba mehessek. Szamosy Elek, a festő ápril. 15.-én megyen okvetlenül, s ő is nagyon szeretné, ha együtt me-

hetnék. Kiszállnánk Veronában, s megnéznénk a nagyszerű arénát, s a Garda tót, azután Maylandból felmenénk Comóba, a Comó tót, s a Lago Maggiorét megtekinteni. Két hétig maradnék Maylandba. A fiatal Telepy Károly piktorral is megösmékedtem, de Szamosy jobb és gondolkozóbb festő. Ha ágyban nem, úgy mindig nála vagyok, s ha jobban leszek, magam is fogok szorgalmasan rajzolni, s ő oktatni fog. Ő senki társaságát nem keresi, egy ösmérését sem látogatja meg. Egész nap szorgalommal dolgozik, kivülem senkivel sem társalog, csak akkor megy ki járkalni, ha én is kimehetek, s ha nappal nem megyek hozzá, estve bizonyosan meglátogat. Jóságaitok eladásához szerencsét és rövid időt kívánok.”

Sajnos tervezett kirándulásából, mint bátyja, Lajos korabeli feljegyzéséből megtudjuk, semmi sem lett: „1857.-ben május 16.-ra várta Nagyvárad Ferenc Józsefet és nejét, s engem kért s küldött el Bécsbe, saját tervem s eszméim szerint, ő felségüknek átadandó ajándékot teljhatalommal felruházva készíteni, s éppen Bécsbe érkeztemkor táviratilag megtudtam, hogy 22 éves Károly öcsém Velenczében haldoklik, s odasiettem.”

Már csak eltemettetni tudta öccsét, s hazahozni azt az olajfestésű önarcképét, mely a tragikus sorsú fiatalember velencei festészeti tanulmányainak egyetlen fennmaradt emléke.

Felesége nem volt, gyermeke nem született.

Lajos bátyja egy kis elefántcsont lapon örökítette meg akvarellal fiatalkori arcképét, melyről egy sovány, szőke, kék szemű, álmodozó, loknis hajú, szomorkás ifjú tekint vissza ránk.

II. Mezey Mihály, az ügyvéd és tűzoltóparancsnok

1819. március 1-jén született Nagyváradon. Gyerekkorában sokat játszott pajtásaival a Kispiacson. Felmásztak az olasz szőlődombokra, a Hidegser és a Kálvária utcákon, a Páris-patak mentén. Leültek a Kálvária-hegyre és nézték a lábuk alatt elterülő várost: ott kanyargott a Körös, jobbra-balra kis girbegurba utcák, a Kispiac a templomokkal és a Fekete Sassal, a Vár, a Rhédey-kert, a székesegyház és a püspöki palota. Bebarangolták Váradhegyfokot, vagyis Váradelőhegyet, másképp a Szent István-hegyet, ahol egykor a premontreiek monostora állt. Sokat játszottak málló falai között. Kora ősszel elkirándultak az Istenhegy és az Aranyhegy szőlőskertjeihez megdézsmálni az aranyfürtöket. Szerettek a vár kiugró olasz bástyái alatt katonásdit játszani. Gyönyörködtek a melegvízű Pecepatak lótuszaiban, vagyis a nílusi tündérrózsákban. Sokszor fogtak ott csíkokat, békákat és gyűjtöttek kagylókat. A Sebes-Körösben nagyobb halakat is fogtak, amiket a kis Mihály mamája, Klári néni megsütött. Élvezettel ropogtatták a sült keszegeket. Kijártak Félixfürdőre és Püspökfürdőre is lubickolni a meleg vízben. A Rhédey-kert hatalmas fái között nagyszerűen lehetett fogócskázni és bújócskázni. Kíváncsian nézték a kaftános, prémkucsmás, ciceszes, imatekerces, pajeszos, kipás öreg zsidókat, ahogy péntek esténként igyekeztek a zsinagógába. A kis Miskának volt egy zsidó fiú barátja, már többször járt náluk, megkínálták sólettel, maceszgombóclevessel, gefilte fissel és zsidó tojással.

Középiskolai tanulmányait 1837-ben fejezte be a nagyváradi premontrei gimnáziumban. Itt már egész jól megtanult latinul és görögül.

Ezt követően édesapja nyomdokait követve jogi tanulmányokat folytatott a Debreceni Református Kollégiumban 1840. januárjáig. Nem a kollégiumban lakott, hanem nagyanyja házában, ott is kosztolt. Szeretett kirándulni a barátaival a Nagyerdőbe. Sokszor szavalták, idézték Csokonai verseit. Szerette Debrecent a széles Piac utcával, a „csonkatemplommal”, a kofákkal, a pulykakasokkal, a debreceni sült páros kolbászkával, a komolyan pipázó cívisekkel, de egy kicsit zavarta az a szigorúság, komorság, mely belengte a várost. De ennek dacára jól érezte magát, mert tudta, hogy ez ősei városa, itt élnek a rokonai, és az ő helvét hitvallásának az ősi fundamentális székhelye.

Diplomája megszerzése után több ügyvédnél is bojtári joggyakorlatot folytatott, majd a Pesti Ítéletábla előtt 1841. szeptember 17-én sikeres ügyvédi vizsgát és esküt tett.

Munkába állása előtt ausztriai és nyugat-európai körutazásra indult. Váradról szekérrel utazott Pestre, onnan gőzhajóval Bécsbe. A Pest, Pilis és Solt vármegyék által kiállított útlevelében az állt, hogy külföldi utazásának az a célja, hogy magának tapasztalást szerezzen. Útlevelét Szentkirályi Móric vármegyei alispán írta alá, aki később Pest főpolgármestere lett.

Utazásáról hosszú levélben számolt be szüleinek. Számára ez az út jelentette a nagyvilágot. Már a reformkori Pest és Buda is lenyűgözte a még kissé provinciális Nagyvárad és Debrecen után, de Bécs, a császárváros, a Habsburg

Birodalom fővárosa egyenesen elkápráztatta pompájával és eleganciájával. Igazi világváros. Járt a múzeumokat, csodálta a Stephansdomot, melyről tudta, hogy fertőrákosi mészaköből építették. Színházban is volt és kávéházakba is beült. Olvasta a bécsi lapokat, a Kollégiumban egész jól megtanult németül. Elzarándokolt a „legnagyobb magyar”, gróf Széchenyi István szülőházához is. A schönbrunni kastélyt csak kívülről tudta megnézni, nagyot sétált a parkjában. Többször gondolt arra, hogy „nyögte Mátyás bús hadát Bécsnek büszke vára!”

Hazatérte után Nagyváradon ügyvédként praktizált. Sok ügyfele volt, nagy klientúrája, apja összes kuncsaftja hozzá fordult jogi segítségért. Adásvételi szerződéseket írt, polgári peres képviseleteket látott el, de büntetőperekben is védte a vádlottakat. Várad megbecsült polgára lett, tovább öregbítette a Mezei család jóhírét.

1843-ban elvette a római katolikus Sughó Vilhelminát, aki 1819-ben született Pesten. Édesapja kazsui Sughó László nagyváradi katonatiszt volt, aki Zemplén megyei nemesi családból származott, édesanyja pedig az osztrák Rebstein Katalin, ő alsó-ausztriai katolikus katonatiszti család sarja volt. Hét gyermekük született.

1848-ban a Nagyváradai Forradalmi Törvényszék jegyzője lett, valamint a bihari 1. sz. Nemzetőri Század századosa. 1848. december 6-án a nagyváradi polgárság nevében ő üdvözli Bemet. 1849-ben Kossuth meglátogatja otthonában, és egy szivarral ajándékozza meg.

1848-ban megalapítja, majd 1856-ban újjáalakítja a Nagyvárad Polgári Lövészegyletet, és annak az alapítástól

kezdve fő lövész mestere. Kétnyelvű, magyar-német fegyverviselési engedélye (Waffen Pass) ma is a családi levéltár egyik büszkesége.

Az ötvenes években a Városi Bizottság tagja. A hatvanas években nála lakott kosztos diákként az ifjú Szinyei Merse Pál, aki azonnal beleszeretett csodaszép Vilma lányába, és a szomszédba járt Lajos öccséhez festészeti tanulmányok folytatása végett.

1868-ban átvette apjától a Fekete Sas fogadót és teljesen felújította, igazi elegáns sörcsarnokot, kávéházat és éttermet alakított ki.

1871. március 4-én létrehozta a Nagyváradai Önkéntes Tűzoltó Egyletet, és annak haláláig elnöke volt. Marcona alakját harcias tűzoltó sisakban és még marconább tűzoltó egyenruhában öcsce, Lajos festette meg, a tűzoltólaktanyában került kiállításra.

Lajos nemcsak festő volt, de fényképész is, így az ő szakállas, bajuszos arcát és kissé korpulens alakját is megörökítette, sőt családja valamennyi tagját.

II. Mezey Mihály a Nagyváradai Pincér Egylet elnöke is volt, mint a Fekete Sas bérlője.

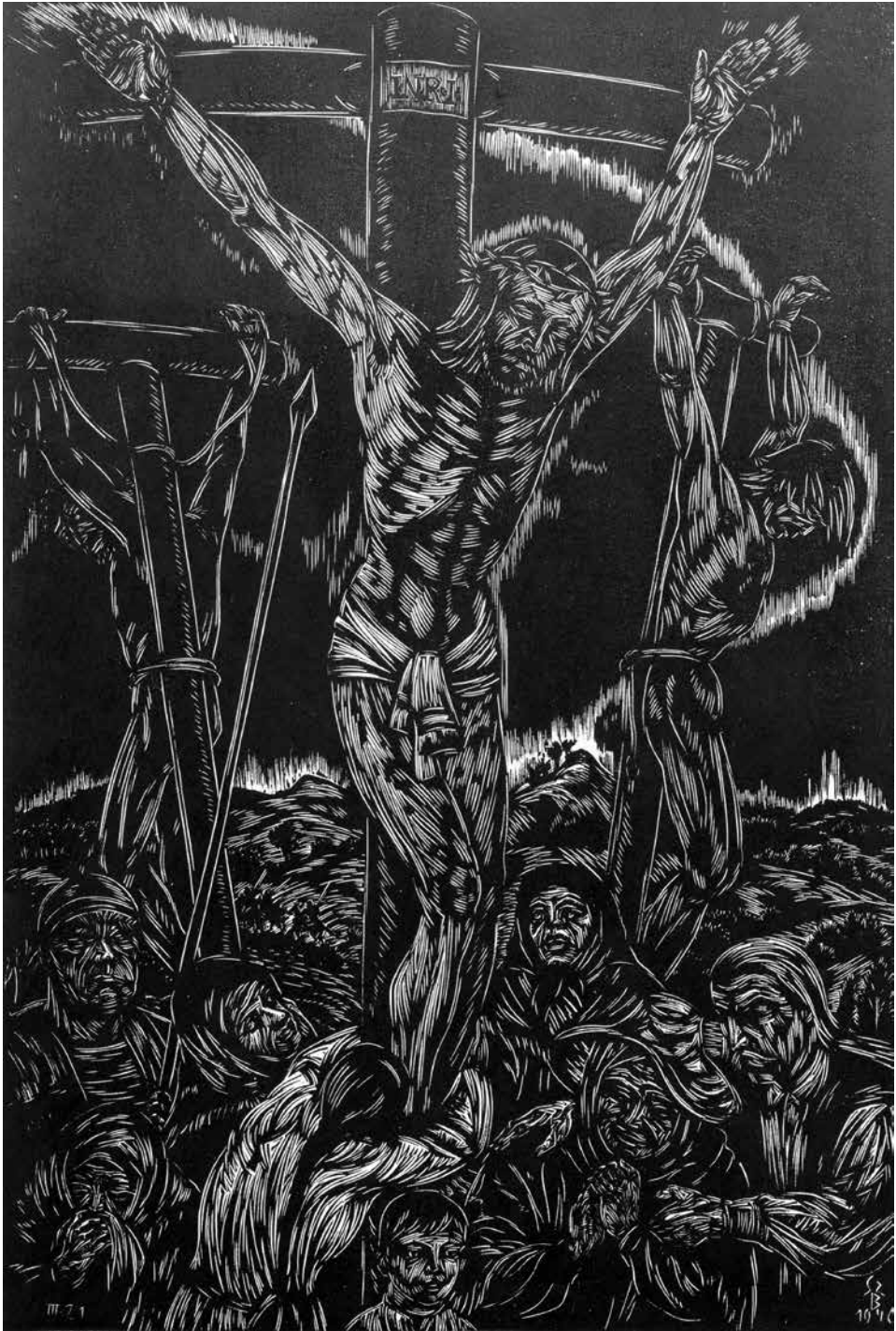
Mindezen tevékenységei mellett haláláig folytatta ügyvédi praxisát. Fiatalkorában a Közép utcában épített földszintes házat, öccse, Lajos is, szomszédok voltak. A hatvanas években megvette szüleitől a Sas utca 3. sz. alatti Mezey-házat. Szülei is ott maradtak, hozzájuk költözött, eladta a Közép utcai házat, és annak árából emeletet épített a családi sáfészekre.

1875-ben, 66 évesen halt meg. Felesége 1902-ben, 83 évesen Nagyváradon, 27 évvel élte túl férjét.

II. Mezey Mihály ügyvéd és tűzoltóparancsnok gyermekei és leszármazottai

1. Mezey Vilma 1843-ban született. 1863-ban ment férjhez uglyai Bakats Lajos királyi udvari gyógyszerészhez, aki Bakats Sándor nagyváradai főorvos fia volt. Vilma olyan szép volt, hogy Erzsébet királyné – aki a Mátyás-templomban látta meg az egyik szentmisén – magához hívatta és felkérte, hogy legyen az udvarhölgye, de ő azt visszautasította, a vőlegényére hivatkozva, aki nagyon féltékeny volt. Ennek ellenére megkapták a királynőtől a Korona gyógyszertárat a Budai Várban. A házasságból két gyermek született: Béla és Mária. Bakats Lajos féltékeny természete miatt megromlott a házasságuk, és 1867 májusától külön éltek. 1870-ben el is váltak. Hogy el tudjanak válni, Vilmának át kellett térni a katolikus hitről a reformátusra. Ő amúgy az édesanyja vallásán volt. A gyermekek az ő gondozásában maradtak, és visszatért Nagyváradra. Többet nem ment férjhez, és haláláig városa agilis polgárnője volt, Nőegyleti és Vöröskereszt Egyleti alelnökként. Idős korában beköltözött az Orsolyanővérek zárdájába, ahol 1925-ben halt meg.

Mezey Vilma fia, Bakats Béla 1864-ben született Budán. Főszolgabíró volt Bihar megyében. Felesége, Solti Helén zsidó származású kolozsvári színésznő volt. Béla fiatalkorában Nagyváradon híres kártya- és párbajhős volt. Az ő fia, ifjabb Bakats Béla 1908-ban született Biharnagybajomban. Elvégezte a jogi egyetemet, majd 1944-ben Bihar megyében azért lett ő szovjet javaslatra főszolgabíró, mert félig dzsentrí és félig

Golgota

zsidó gyökerei voltak, így a nagyváradi társadalom két fő rétegének is megfelelt származásilag. 1945-től 1949-ig belügyminisztériumi osztálytanácsos, de ezt kövezően nemesi származása miatt menesztették.

Mezey Vilma lánya, Bakats Mária 1867-ben született Váradon. 1887-ben férjhez ment Seh László MÁV-tiszthez, aki az itáliai Udinében született. Gyermeük, Seh Ödön MÁV-főtiszt volt és Albrecht herceg uradalmi intézője. 1944-ben halt meg Hegyeshalomban bombatámadás áldozataként.

2. Mezey Róza, férje Sebő Pál ügyvéd volt.

3. Mezey Gyula Bihartordán lett orvos. Orvosi pályáját Vizsolyon kezdte meg, később átkerült Bihartordára. Fia, ifjabb Mezey Gyula Nagyvárad rendőrkapitánya volt 1918-ig. 1905-ben ő tárogatózott Rákóczi halmvainak a hazahozatalakor a menet élén. Részt vett az I. világháborúban. Hazajövele után elvette Apáti Rózát, akit Gyöngyösön 1944-ben 12 szovjet katona erőszakolt meg, és ebbe belehalt. Mezey Gyula a két háború között és még a háború után is állami hivatalnok volt Nagyváradon.

4. Mezey Etelka férje dr. Sipos Árpád jogakadémiai tanár volt, aki a kassai jogakadémián és a Budapesti Egyetemen volt magántanár. A nagyváradi jogakadémián az osztrák polgári jog és bányajog tanára volt. Szerkesztője volt a *Nagyváradi Lapok*nak. Több jogtudományi könyv szerzője. Ifjabb Sipos Árpád 1879-ben született Nagyváradon. Altábornagy volt és a Ludovika Akadémia parancsnoka, Magyar Királyi Titkos Tanácsos, vitéz. Budapesten lakott családjával, onnan

1950 körül kitelepítették őket. Még abban az évben meghalt.

5. Mezey Béla honvéd számtartó százados lett a Honvédelmi Minisztériumban. Családjával Budapesten lakott. Fia, Mezey László katonatisztként, háborús hősként eltűnt a II. világháborúban.

III. Mezey Mihály közjegyző – a „Kegyelmes Úr”

II. Mezey Mihály fia, III. Mezey Mihály 1846-ban született Nagyváradon. Iskoláit szülővárosában végezte, jogi tanulmányait pedig részben külföldön folytatta. 1871-ben a Pesti Királyi Ítéletábla előtt ügyvédi vizsgát tett. Ezt követően vizsgálóbíró volt Nagyváradon. 1873-ban jegyezte el Bulyovszky Erzsébetet, a későbbi nagyváradi polgármester, dr. Bulyovszky József testvérét. Még ebben az évben megtartották az esküvőt. 1875-ben elment Abaújszántóra közjegyzőnek. 1881-ben visszahelyezték Nagyváradra. Először a Fő utcában, majd a Kert utcában lakott, végül az édesapjától örökölt és 1874-ben emeletesre átépített Körös-parti, Kossuth Lajos u. 3. szám alatti Mezei-házba költözött.

Gyermeke nem született. Szeretett felesége 1886-ban a szülőágyon halt meg, 33 évesen. Többé nem nősült meg, agglégény maradt és minden energiáját szeretett szülővárosának szentelte. 1877-ben a Nagyváradi Önkéntes Tűzoltó Egylet Elnöke lett, és maradt is haláláig. Ezenkívül az alábbi tisztségeket viselte: a Polgári Kör elnöke, a Polgári Lövészegylet fő lövész mestere, a Tornakör elnöke, a Zenekedvelők Egyesületének elnöke,

a Fehérkereszt Egylet társelnöke, a Közjegyzői Kamara választmányi tagja, a Műkedvelő Fényképészek kör-elnöke, az Állami Óvodák Felügyelő Bizottságának elnöke, a Gazdasági és Iparbank felügyelője, a Szigligeti Társaság alapító tagja, a Kányavár tagja (ez az EMKE-kávéházban tanyázó illusztris agglegények asztaltársasága volt), a Munkapárt nagyváradai alelnöke, 25 évig választási elnök, a Központi Országos Tűzoltó Választmány tagja (1888 márciusától), a Szabadelvű Párt nagyválasztmányi tagja, a Nagyvárad Református Egyház gondnoka, a Városi Jogügyi és Színügyi Bizottság tagja, a Nagyvárad Tűzoltó Szövetség Elnöke.

Hírneves lokálpatrióta volt, egész életét szülővárosa felvirágoztatásának szentelte. Ady Endre több cikket írt róla a *Nagyvárad Napló*ban. A város polgárai kedveskedve kegyelmes úrnak szólították. 1910. augusztus 10-én Ferenc József király kinevezte valóságos belső titkos királyi tanácsosnak (v. b. t. t). Városi virilista volt, negyedik a legtöb- bet adózók sorában. Barátjának mondhatta többek között gróf Tisza István miniszterelnököt, a legjobb barátja pedig Rimler Károly polgármester volt.

1910. október 6-án halt meg vér- bajban, temetésén az egész megyei és városi tisztikar és a város lakosságának nagy része jelen volt. A Szent László téren volt fölraivalozva, búcsúztatta az egész város. Arcképét a Városháza, a Kányavár Egylet és a Tűzoltó Egylet is megfestette. A város díszsírhelyet adott hamvai részére, és Margó Ede szobrászművésszel készíttette el már- vány síremlékét, melyet azonban hön szeretett városának román kommu- nista vezetése az 1970-es években le- bontatott.

Halála után a Kert utcát, mely a vá- ros egyik belvárosi utcája, róla nevez- ték el. Ma Avram Iancu nevét viseli.

Értékes könyvtárát a városi iskola részére megvették családjától. Korabeli újságcikkben feltűnik alakja Ferenc József váradi látogatásakor, ezt a *Várad* folyóirat 2021. szeptemberi számában így idézi fel Farkas László *Császári vizit Váradon 2.* című írásában: „Augusztusi lapszámunkban olvashattak I. Ferenc József osztrák császár és magyar király 1890-es nagyváradai látogatásának helyi előkészületeiről, a küldöttség fogadá- sáról. A *Nagyvárad* napilap korabeli tudósításait felhasználva folytatjuk a visszaemlékezést. »Amikor a király az állomás előtt kocsiba ült, megszólaltak a székesegyház harangjai, és a fogatok- nak a püspöki palotához való megér- kezéséig szüntelenül zúgtak. A fogatok élén két-két, díszbe öltözött lovas ren- dőr jelezte a királyi fenség jövetelét. Az első kocsiban Mezey Mihály, a ren- dezőbizottság elnöke, Rimler Károly, a város főkapitánya ült, mindketten pompás díszmagyarban, a második ko- csiban pedig Dóry József főispán és Sal Ferenc királyi tanácsos, polgármester foglalt helyet. A harmadik, legpompá- sabb díszhintóban ült a király Szapáry Gyula miniszterelnökkel. Az utánuk következő díszhintókban Orczy Béla belügyminiszter, a főhadsegédek, ma- gas rangú katonai és polgári személyek érkeztek a székesegyház elé. Az óriási tömeg kalaplengetéssel, éljenzéssel üd- vözölte mindenütt a menetet, amerre elhaladt, amit Ófelsége katonásan kö- szönt meg.«”

***

Nagy Endre írja róla az *Egy város regénye* című könyvében: „Említést ér-

demel az EMKE emeleti különterme, a híres-nevezetes Bagolyvár. Amolyan klubféle, íratlan szabályokkal. A város jeles agglagényei, Rimler Károly polgármester, Mezey Mihály királyi közjegyző, Stark Gyula iskolaigazgató s mások jöttek össze eredetileg a kávéház különszobáiban délutáni feketére, főleg azért így, mert itt pipázni is lehetett, ami a kávéházban már nem szokás, továbbá itt el is lehetett egy kicsit szundítani a nagy karosszékben. A társaság aztán mind jobban bővült, fontos közügyek dőltek itt el, a Bagolyvár a város életében jelentős tényező lett.”

„Mint a vizipók, úgy cikázott a jó újságíró egész nap a társadalmi élet felszínén fáradhatatlanul. Délelőtt mindenestre benézett a Demetrovitsba, a sörözők asztalához. Az asztaltársaság feje Mezey Mihály közjegyző volt. A dolgában járatos újságíró mindig úgy nevezte őt: városunk agilis közjegyzője. Agglagény volt és a családi robottól megmentett energiát a közéletnek szentelte. Ő volt a tűzoltóegylet főparancsnoka, és ha marcona alakját pazar díszegyenruhájába öltöztette, mintha a régi hadverő hősök galériájából lépett volna ki. Ő rendezte a Rhédey kert népünnepélyeit, ezermesteri ügyességgel készítgette a tűzijáték aknáit és a magasba eregetett léggömböket. Az asztaltársaság mindig tisztességtudóan böjtölve várta be őt. Amikor belépett, kiröppent a söntésbe az örvendetes parancs:

– Jöhet!

A csaposlegény szíven döfte a söröshordót, a pincér díszes tálcán behozta az első pohár sört, és hűbéri alázattal nyújtotta át Mezeynek. A habját félrefújta, hörpintett egy nagyot, néhány

pillanatig lehunyt szemmel tünődött, aztán kimondta az ítéletet:

– Rendben van!

Mindig akadt az asztaltársaságnak mecénás tagja, aki a hazai disznótorból vagy a vadászat zsákmányából egy kis mutatót áldozott a közcélokra. Demetrovits, a vendéglős magától értetődőnek tartotta, hogy azt mind ő süttesse ki a konyháján, és hatalmas tálakban süstörögve hordozza körül a söröző társaságban. A tálak az utolsó zsírcsöppig kitisztálgodtak körútjukon, és a derék emberek utána jókedvűen, följazott étvággal indultak haza ebédjükre. Viszont az ügyes újságíró, ha jól manipulált, itt elvehette ebédje gondját, sőt az elfogyasztott söröket is átháríthatta a közösség terhére. Hallgatólagosan elfogadott egyezmény volt mindenütt, hogy a sajtó nem fizet.”

Halála után nagyon sok méltató újságcikk jelent meg róla: „Nagy veszteség is érte a várost, 1910. október 3-án elhunyt a város egykori, közmegebecsülésnek örvendő főjegyzője Mezey Mihály. A polgármester a tanácsnokok élén részvétét fejezte ki a családnak. Így nyilatkozott: Én a legjobb barátomat, a város a legjobb polgárát veszítette el. A Mindenható Isten vigasztaljon meg bennünket, és enyhítse fájdalmunkat.”

A város díszsírhelyet adományozott Mezey Mihálynak az Olaszi temetőben.

1910. október 12-én a közgyűlésben az alábbi javaslatot tette a polgármester: „Javaslom, hogy a Kert utcát, amelyben a megboldogult ifjú éveit töltötte, s amelyben az általa létesített és fejlesztett intézmények fekszenek, Mezey Mihály utcának elnevezni, arcképét a városháza bizottsági termében

elhelyezése érdekében megfesteni, és végül az elhunyt felett érzett fájdalomnak és mély részvétünknek, jegyzőkönyvünkben kifejezést adni, és erről a gyászoló családot jegyzőkönyvi kivonatban értesíteni méltóztassanak.”

Két fotó is fennmaradt a Kegyelmes Úrról. Egyiken egy kockás, prémgaléros kabátban szivart tart a kezében, a másikon díszmagyarban ül. Mindkettőn jól látszik kackiás bajusza.

***

Ma már egyik Mezey-ház sem áll, és egyik Mezey-sír sem található meg Váradon a Rulikowski úti temetőben. A régi Fekete Sas fogadó épületét is lebontották, hogy a csodálatos szecessziós palotát felépítsék a helyére. A Kert utcát sem Mezey Mihály útnak hívják.

De él még a városban legifjabb Mezey Mihály közjegyző és Mezey Lajos festőművész emléke, utóbbinak három oltárképe is megtekinthető a váradi templomokban.

Koratavas